

Επίκαιρα

Θέματα Συνταγματικού Δικαίου

Υπεύθυνος ύλης: Ξενοφών Κοντιάδης

Απρίλιος 2011, Τεύχος 2

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Η παγίωση του Κράτους Εθνικής Επιτήρησης στις ΗΠΑ», Jack Balkin
- «Αναθεώρηση του Συντάγματος;», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Μικρό και χρήσιμο Σύνταγμα», Πάσχος Μανδραβέλης
- «Νεκρός ατομικισμός», Λίνα Παπαδοπούλου

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Νέα βιβλία

- ◆ Χ. Χρυσανθάκης, Κ. Σπανού, Χ. Ντουχάνης, Σ. Κτιστάκη, «Η πρόσφατη διοικητική μεταρρύθμιση», εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα

Εκδηλώσεις

- Ημερίδα με τίτλο «Ενίσχυση της ανάπτυξης μέσω μείωσης της γραφειοκρατίας», Πέμπτη 14 Απριλίου 2011, Θεσσαλονίκη

Νέα προγράμματα

- Πρόγραμμα απλούστευσης επιχειρηματικού περιβάλλοντος, Συρία
- Οδηγός Κοινωνικής Διαβούλευσης

Το βιβλίο του μήνα

Νίκος Αλιβιζάτος, «Το Σύνταγμα και οι εχθροί του στη νεοελληνική ιστορία 1800-2010», εκδ. Πόλις

Η παγίωση του Κράτους Εθνικής Επιτήρησης στις ΗΠΑ

Jack Balkin, Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο Yale

Το 2006 ο Sandy Levinson και εγώ είχαμε προβλέψει ότι ο επόμενος Πρόεδρος, είτε δημοκρατικός είτε ρεπουμπλικάνος, θα επικύρωνε και θα συνέχιζε πολλές από τις πολιτικές του Προέδρου Τζωρτζ Μπους ενάντια στην τρομοκρατία.

Η αιτία, όπως είχαμε εξηγήσει, είχε να κάνει πολύ λιγότερο με τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου και περισσότερο με το ότι οι ΗΠΑ είχαν μπει σε μια διαδικασία μετεξέλιξης του Κράτους Εθνικής Ασφάλειας, που δημιουργήθηκε μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, σε αυτό που ονομάσαμε «Κράτος Εθνικής Επιτήρησης», το οποίο συνίσταται σε τεράστιες επενδύσεις στα μέσα ηλεκτρονικής παρακολούθησης και ποικίλες παρακάμψεις της παραδοσιακής προστασίας των συνταγματικών δικαιωμάτων και των διαδικαστικών τους εγγυήσεων. Οι παρακάμψεις αυτές περιελάμβαναν συμπράξεις ιδιωτικού-δημόσιου τομέα στη συλλογή και ανταλλαγή πληροφοριών, επέκταση της δυνατότητας επίκλησης του κρατικού απορρήτου σε δίκες, διεύρυνση της χρήσης διοικητικών ενταλμάτων και ενταλμάτων έρευνας χωρίς δικαστική συνδρομή, λειτουργία ενός συστήματος προληπτικής προσωποκράτησης, εκτεταμένη χρήση των στρατιωτικών φυλακών, δυνατότητα αντικανονικής έκδοσης ατόμων σε άλλες χώρες και χρήση επιθετικών τεχνικών ανάκρισης πέρα από αυτές που προβλέπονται από τους παραδοσιακούς νόμους του πολέμου.

Τα αίτια για τη δημιουργία του Κράτους Εθνικής Επιτήρησης συνδέονται με την ανάπτυξη ψηφιακών δικτύων, τις αλλαγές στην πολεμική τεχνολογία και την αντίστοιχη εμφάνιση μη κρατικών οντοτήτων που συνιστούν σοβαρή απειλή κατά της εθνικής ασφάλειας. Με τα προβλήματα αυτά θα βρισκόταν αντιμέτωπος κάθε Πρόεδρος, φιλελεύθερος ή συντηρητικός, δημοκρατικός ή ρεπουμπλικάνος.

Ο Μπαράκ Ομπάμα επιβεβαίωσε αυτές τις προβλέψεις σε μεγάλο βαθμό, απογοητεύοντας πολλούς φιλελεύθερους που

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Η παγίωση του Κράτους Εθνικής Επιτήρησης στις ΗΠΑ», Jack Balkin
- «Αναθεώρηση του Συντάγματος;», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Μικρό και χρήσιμο Σύνταγμα», Πάσχος Μανδραβέλης
- «Νεκρός ατομικισμός», Λίνα Παπαδοπούλου

τον υποστήριξαν. Ενώ μόλις ανέλαβε καθήκοντα εξέδωσε μια σειρά διαταγμάτων που συνάντησαν δημόσια επιδοκιμασία (συμπεριλαμβανομένης της απαγόρευσης των βασανιστηρίων), στη συνέχεια υιοθέτησε συστηματικά πολιτικές που βρίσκονται σε άρρηκτη διασύνδεση με τη δεύτερη θητεία της κυβέρνησης του Προέδρου Τζωρτζ Μπους, χρησιμοποιώντας τις νέες εξουσίες που παραχώρησε το Κογκρέσο στον Πρόεδρο με την εξουσιοδότηση για τη χρήση στρατιωτικής βίας του 2001, το (αναθεωρημένο) Patriot Act 2001, το Protect America Act του 2007, το Foreign Intelligence Surveillance Act Amendments Act του 2008 και το Military Commissions Act του 2006 και του 2009. Αυτές οι νομοθετικές εξουσιοδοτήσεις συγκρότησαν το βασικό πλαίσιο για τη δημιουργία του Κράτους Επιτήρησης και κατέστησαν τον Ομπάμα τον πιο ισχυρό Πρόεδρο στην ιστορία σε αυτά τα πεδία δημόσιας πολιτικής.

Το δίλημμα, μπροστά στο οποίο βρισκόμαστε λοιπόν σήμερα, δεν είναι αν θα έχουμε ένα Κράτος Εθνικής Επιτήρησης, αλλά τι μορφής Κράτος Επιτήρησης θα έχουμε: ένα κράτος που κάνει το καλύτερο δυνατό για να προστατεύσει την ιδιωτικότητα, τις ατομικές ελευθερίες και τα διεθνώς αναγνωρισμένα ανθρώπινα δικαιώματα σε διαρκώς μεταβαλλόμενες συνθήκες, ή ένα κράτος που αποδυναμώνει ή εξαφανίζει αυτή την προστασία και μας φέρνει πιο κοντά παρά ποτέ στο να θεωρείται μια κυβέρνηση εκτάκτου ανάγκης φυσιολογική κατάσταση.

Θα μπορούσε κανείς να ελπίζει, με βάση τις προεκλογικές εξαγγελίες, ότι η κυβέρνηση Ομπάμα θα εφάρμοζε πολιτικές συμβατές με τις αξίες των ατομικών ελευθεριών. Όμως η διαδρομή του ως Προέδρου έχει υπάρξει αμφίσημη και αξιοσημείωτα όμοια σε σημαντικά της χαρακτηριστικά με αυτήν της κυβέρνησης Μπους (με τη σημαντική διαφορά ότι αντί να εκδηλώνεται με μονομερείς πράξεις της εκτελεστικής εξουσίας, όπως έπραττε ο Μπους στην πρώτη του θητεία, ο Ομπάμα μπορεί να βασίζεται στην εξουσιοδότηση του Κογκρέσου για τα περισσότερα από όσα αποφασίζει με βάση το νομοθετικό πλαίσιο που ανέφερα προηγουμένως).

Η άποψή μου είναι ότι ο Ομπάμα έπαιξε τον ίδιο ρόλο όσον αφορά το Κράτος Εθνικής Επιτήρησης με τον ρόλο που έπαιξε ο Αϊζενχάουερ σε σχέση με το New Deal και ο Νίξον σε σχέση με τη «Μεγάλη Κοινωνία» και το κράτος πρόνοιας. Καθένας από αυτούς του Προέδρους διασφάλισε μια δικομματική συναίνεση και προσέδωσε δικομματική νομιμοποίηση σε συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του κράτους.

Μετά από την προεδρία του Ομπάμα, όσοι εναντιώνονται σε ένα ισχυρό Κράτος Εθνικής Επιτήρησης τίθενται εκτός της κεντρικής πολιτικής σκηνής και δεν θα βρίσκουν στέγη σε κανένα από τα δύο μεγάλα κόμματα. Οι απόψεις τους θα θεωρούνται εκκεντρικές.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Η παγίωση του Κράτους Εθνικής Επιτήρησης στις ΗΠΑ», Jack Balkin
- «Αναθεώρηση του Συντάγματος;», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Μικρό και χρήσιμο Σύνταγμα», Πάσχος Μανδραβέλης
- «Νεκρός ατομικισμός», Λίνα Παπαδοπούλου

Αυτό δεν πρέπει να εκπλήσσει. Τα αίτια της ανόδου του Κράτους Εθνικής Επιτήρησης και τα γραφειοκρατικά συμφέροντα που οδήγησαν στην εδραίωση και επέκτασή του συνεχίζουν να υφίστανται αμείωτα.

Και όμως, θα έλπιζε κανείς ότι η εκδοχή Ομπάμα για το Κράτος Επιτήρησης μπορούσε να έχει εξελιχθεί πιο θετικά και φιλικά προς τις ατομικές ελευθερίες από την εκδοχή Μπους/Τσένου. Σε κάποιο βαθμό αυτό ισχύει, όχι όμως στην έκταση που αναμενόταν. Σε πολλά πεδία ο Ομπάμα συνέχισε τις πολιτικές της εποχής Μπους ως προς τις προληπτικές προσωποκρατήσεις, τις παρακολουθήσεις και την προστασία του κρατικού απορρήτου. Μάλιστα σε άλλα πεδία προχώρησε ακόμη πιο μακριά.

(Μετάφραση Αλκμήνη Φωτιάδου)

Πηγή: απόσπασμα από το άρθρο «Bradley Manning, Barack Obama and the National Surveillance State», www.balkin.blogspot.com, 17/3/2011

Αναθεώρηση του Συντάγματος;

Ξενοφών Κοντιάδης, Καθηγητής Δημοσίου Δικαίου, Κοσμήτορας Σχολής Κοινωνικών Επιστημών Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, Επιστ. Δ/ντης Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου

Δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι σε περιόδους κρίσης επανέρχεται στον δημόσιο διάλογο το αίτημα για αναθεώρηση του Συντάγματος. Στην καρδιά της πολυδιάστατης πολιτικής και οικονομικής κρίσης, που επιτάσσει την επαναξιολόγηση των θεσμών και του αξιακού συστήματος της ελληνικής πολιτείας, αναμενόμενο ήταν να τεθούν νέα ζητήματα συνταγματικής πολιτικής. Αυτή τη συζήτηση τροφοδότησαν και τα δύο κόμματα εξουσίας, συμφωνώντας πριν από λίγους μήνες ότι η αλλαγή του Συντάγματος είναι αναγκαία. Για να ξεκινήσει βέβαια η διαδικασία αναθεώρησης προϋποτίθεται η πάροδος πέντε ετών από την ολοκλήρωση της προηγούμενης αναθεώρησης. Άρα κάθε πρωτοβουλία μετατίθεται για τον Μάιο του 2013. Ωστόσο, όσο βαθύνει η κρίση τόσο αυξάνονται οι φωνές που απαιτούν εδώ και τώρα συνταγματική μεταρρύθμιση ή ακόμα και σύγκληση Συντακτικής Συνέλευσης για την παραγωγή νέου Συντάγματος.

Για όσους ισχυρίζονται πως είναι αναγκαία μια «Νέα Μεταπολίτευση», ό,τι και αν εννοεί καθένας με αυτό, η ισχυρή συμβολική δύναμη της συνταγματικής μεταρρύθμισης αποκτάει ιδιαίτερο νόημα. Πρόκειται όμως για μια διαδεδομένη παρανόηση να αποδίδονται στο Σύνταγμα «μαγικές» ιδιότητες. Μακάρι να αρκούσε η αλλαγή του Συντάγματος για να επιλυθούν τα πολιτικά, οικονομικά, θεσμικά και αξιακά

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Η παγίωση του Κράτους Εθνικής Επιτήρησης στις ΗΠΑ», Jack Balkin
- «Αναθεώρηση του Συντάγματος;», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Μικρό και χρήσιμο Σύνταγμα», Πάσχος Μανδραβέλης
- «Νεκρός ατομικισμός», Λίνα Παπαδοπούλου

ελλείμματα που αντιμετωπίζει η χώρα. Από την άλλη πλευρά, πάντως, δεν πρέπει να υποτιμώνται οι δυσλειτουργίες του πολιτικού συστήματος που προκύπτουν ή ενισχύονται εξαιτίας άστοχων συνταγματικών ρυθμίσεων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα συνιστά η ρύθμιση για την ποινική ευθύνη των υπουργών, που πρακτικά οδήγησε στην ατιμωρησία όσων εμπλέκονται στα μεγάλα σκάνδαλα των τελευταίων χρόνων, οξύνοντας τη δυσπιστία των πολιτών προς την πολιτική τάξη. Η κυβέρνηση έσπευσε να επιφέρει αλλαγές στην ισχύουσα νομοθεσία, όμως δίχως συνταγματική αναθεώρηση στο πεδίο αυτό οι νομοθετικές μεταβολές είναι ατελέσφορες.

Η μεταρρύθμιση του Συντάγματος δεν είναι περιττή, όμως ούτε θα οδηγήσει στη σωτηρία της χώρας όπως διατείνονται ορισμένοι, ούτε καν συνιστά προϋπόθεση για την αντιμετώπιση της κρίσης. Αντίθετα, εάν πραγματοποιηθεί με βάση έναν θεσμικό μαξιμαλισμό, καλλιεργώντας υπερβολικές προσδοκίες ή επιχειρώντας την επίλυση σύνθετων προβλημάτων μέσω του Συντάγματος, δεν αποκλείεται να προκαλέσει περισσότερες δυστοκίες παρά βελτιώσεις. Αν τα πολιτικά κόμματα στερούνται εσωκομματικής δημοκρατίας, δεν φταίει το Σύνταγμα. Αν η Δημόσια Διοίκηση παρουσιάζει παγιωμένες παθογένειες, αν το μοντέλο ανάπτυξης χρεοκόπησε, αν η ποιότητα της νομοθεσίας είναι χαμηλή, αν καθυστερεί δραματικά η απονομή δικαιοσύνης, δεν φταίει το Σύνταγμα.

Τα Συντάγματα δεν είναι ιερά κείμενα. Δεν είναι όμως ούτε κουρελόχαρτα, όπως αντιτείνουν ορισμένοι. Το Σύνταγμα δεν θεσπίστηκε προκειμένου να χρησιμοποιείται ως πασπαρτού για κάθε πρόβλημα στην οργανωμένη κοινωνική συμβίωση. Θέτει όρια στην εκάστοτε κυβερνώσα πλειοψηφία, οργανώνει την εξουσία, κατοχυρώνει δικαιώματα, αλλά ως εκεί. Ας μη χρησιμοποιηθεί λοιπόν ο διάλογος περί αναθεώρησης ως άλλοθι για όσα δεν γίνονται σωστά. Αν περιμένουμε να αλλάξει το Σύνταγμα για να βγει η χώρα από την κρίση, καλύτερα να αποδεχθούμε μια ώρα αρχύτερα την πλήρη χρεοκοπία της πολιτικής.

Πηγή: ΕΘΝΟΣ, 22/3/2011

Μικρό και χρήσιμο Σύνταγμα

Πάσχος Μανδραβέλης

Τι είναι το Σύνταγμα; Μην είναι οι κάμποι; Μην είναι τ' άσπαρτα ψηλά δημοσιονομικά ελλείμματα; Στην Ελλάδα, οι πολιτικοί θεωρούν το Σύνταγμα κάτι σαν το κατάρτι του Οδυσσέα. Ένα πράγμα που τους δένει για να μην υποκύπτουν στις σειρήνες του λαϊκισμού. Έτσι έγινε συνταγματική επιταγή

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Η παγίωση του Κράτους Εθνικής Επιτήρησης στις ΗΠΑ», Jack Balkin
- «Αναθεώρηση του Συντάγματος;», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Μικρό και χρήσιμο Σύνταγμα», Πάσχος Μανδραβέλης
- «Νεκρός ατομικισμός», Λίνα Παπαδοπούλου

η απαγόρευση μονιμοποίησης των συμβασιούχων του Δημοσίου· κάτι που θα μπορούσε να προβλέπεται από έναν απλό νόμο. Συνταγματικά, επίσης, επιχειρήθηκε να προστατευτεί το ήθος των βουλευτών, δηλαδή να μη δουλεύουν το πρωί στη Βουλή και το απόγευμα να γίνονται θεράποντες δικηγόροι κατηγορουμένων για διάφορα εγκλήματα. Κατά τον ίδιο τρόπο έγινε συνταγματική διάταξη και ο βασικός μέτοχος, σε μια προσπάθεια να μην υποκύπτουν οι υπουργοί στους γητευτές των καναλιών.

Έτσι φτάσαμε να έχουμε ένα λεπτομερέστατο Σύνταγμα, που όπως και οι απλοί νόμοι, βρίθεται νεκρών διατάξεων. Δεν είναι μόνο το άρθρο 14 παρ. 9 που το κοιτάμε σαν ένα ρημαγμένο κάστρο στη μάχη της διαπλοκής, είναι και το 14.8 που από το 1974 προβλέπει ότι «Νόμος ορίζει τις προϋποθέσεις και τα προσόντα για την άσκηση του δημοσιογραφικού επαγγέλματος». Τώρα, το μελλοντικό Σύνταγμα, που θα προκύψει από την αναθεώρηση της επόμενης Βουλής, κινδυνεύει να ξεχειλώσει από δύο άλλες διατάξεις. Την πρώτη εξήγγειλε ο πρωθυπουργός κ. Γεώργιος Παπανδρέου, η οποία θα απαγορεύει σε μελλοντικές κυβερνήσεις να πωλούν δημόσια γη. Αν κρίνουμε από τον κλαυθμό εκείνου του Σαββατοκύριακου (για τις δηλώσεις του κ. Σερβά Ντερούς για αποκρατικοποιήσεις ύψους 50 δισ.), μάλλον η συντριπτική πλειοψηφία του ελληνικού λαού αντιτίθεται στην ιδιωτικοποίηση εκτάσεων. Προτιμάμε να τις ιδιωτικοποιούμε μόνοι μας –παρανόμως και λίγο λίγο– διά των καταπατήσεων.

Αλλά ποιος μας λέει ότι μεθαύριο ο ελληνικός λαός δεν θα αλλάξει γνώμη; Γιατί η σημερινή μας απόφαση (για την οποία, μάλιστα, δεν έγινε καν πολιτική συζήτηση εις βάθος) να δεσμεύσει και τις μελλοντικές γενιές; Υπάρχει κάτι στη σημερινή συγκυρία που κάνει τις αποφάσεις μας πιο σοφές από τις αποφάσεις των παιδιών μας; Ή θα τρέχουν κι αυτά να αλλάζουν το Σύνταγμα, όπως κάνουμε εμείς κάθε τρεις και λίγο (1986, 2000, 2005, 2014);

Το ίδιο πρόβλημα έχει και η συνταγματική πρόβλεψη των ισοσκελισμένων προϋπολογισμών που προτείνει η κ. Μπακογιάννη. Ναι, τα δανεικά είναι κακό πράγμα, αλλά μόνο αν τα ρίχνεις στην κατανάλωση. Είναι, όμως, αναγκαία όταν θες να κάνεις μεγάλες εθνικές υποδομές. Εμείς καήκαμε στον χυλό της αλόγιστης δημοσιονομικής επέκτασης και τώρα πρέπει να τον συμμαζέψουμε. Αλλά γιατί να απαγορεύσουμε συνταγματικά στα παιδιά μας να δοκιμάσουν ακόμη και το γιαούρτι;

Εδώ, κάποιος μπορεί να ορθώσει το επιχείρημα ότι δεν έχουμε εμείς το δικαίωμα να χρεώνουμε τα παιδιά μας. Λογικό, αλλά σάμπως με την ίδια λογική έχουμε το δικαίωμα να δώσουμε το Ελληνικό προς αξιοποίηση; Μπορεί μεθαύριο τα παιδιά μας να προτιμήσουν το Ελληνικό ανέπαφο και το χρέος ολάκερο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Η παγίωση του Κράτους Εθνικής Επιτήρησης στις ΗΠΑ», Jack Balkin
- «Αναθεώρηση του Συντάγματος;», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Μικρό και χρήσιμο Σύνταγμα», Πάσχος Μανδραβέλης
- «Νεκρός ατομικισμός», Λίνα Παπαδοπούλου

Μπορεί να θέλουν να επενδύσουν με δανεικά. Δεν μπορούμε να ξέρουμε και γι' αυτό ας κάνουμε τώρα ό,τι η τωρινή πλειοψηφία θεωρεί καλύτερο και ας αφήσουμε τα παιδιά μας να κάνουν ό,τι αυτά θέλουν. Το σημαντικότερο, πάντως, που πρέπει να κάνουμε είναι να φτιάξουμε ένα Σύνταγμα αρχών, παρά ένα ακόμη Σύνταγμα λεπτομερειών, όσο σημαντικές κι αν φαντάζουν αυτές σήμερα.

Πηγή: Καθημερινή, 6/3/2011

Νεκρός ατομικισμός

Λίνα Παπαδοπούλου, Επίκουρη Καθηγήτρια Συνταγματικού Δικαίου στο Τμήμα Νομικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Σύμφωνα με προσχέδιο νόμου περί δωρεάς και μεταμόσχευσης οργάνων που δόθηκε προχθές στη δημοσιότητα και σε αντίθεση με την ισχύουσα σήμερα ρύθμιση, που προϋποθέτει γραπτή δήλωση της σχετικής βούλησης του δωρητή, δότες οργάνων μετά θάνατον θα τεκμαίρεται πως είναι όλοι, εκτός όσων έχουν ρητά δηλώσει το αντίθετο στον Εθνικό Οργανισμό Μεταμοσχεύσεων (EOM). Πρόκειται για την άλλη όψη της απαγόρευσης δωρεάς οργάνων εν ζωή, με την εξαίρεση εκείνης προς συγγενικά ή πολύ αγαπημένα πρόσωπα. Στόχος των δύο ρυθμίσεων είναι προφανώς η αύξηση των διαθέσιμων μοσχευμάτων αφενός, δεδομένης της μειωμένης στην Ελλάδα εθελοντικής προσφοράς τους, και για λόγους αδράνειας και αδιαφορίας, αλλά και η καταπολέμηση της εμπορίας οργάνων λόγω ακριβώς της ελλιπούς διαθεσιμότητάς τους.

Το ερώτημα που εγείρεται είναι κατά πόσο το μοντέλο αυτό της εικαζόμενης συναίνεσης ανταποκρίνεται μεν στην αυξημένη ζήτηση μοσχευμάτων, παραβιάζει όμως το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια του νεκρού. Το επιχείρημα εντάσσεται στο πνεύμα ενός διαδικαστικού φιλελευθερισμού και ενός απόλυτου ατομικισμού, στη βάση των οποίων βρίσκεται η πεποίθηση πως το άτομο έχει το απόλυτο δικαίωμα να διαφεντεύει το σώμα του όχι μόνο εν ζωή –αυτό δεν αμφισβητείται– αλλά και μετά θάνατον.

Το επιχείρημα είναι αβάσιμο για πολλούς λόγους: καταρχάς, ο αυτοκαθορισμός δεν ανατρέπεται, εφόσον υπάρχει η δυνατότητα αυτοεξαίρεσης. Το αντεπιχείρημα ότι η τελευταία θα επισύρει το κοινωνικό στίγμα προϋποθέτει αφενός τη δημοσιοποίηση, που δεν είναι αυτονόητη, αφετέρου την αναγνώριση της κοινωνικής αξίας της δωρεάς, και άρα την παιδαγωγική λειτουργία του νόμου που κάθε άλλο παρά ως αρνητική μπορεί να κριθεί.

Φιλελεύθερες αντιστάσεις ενεργοποιεί και η σκέψη ότι με τον

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Η παγίωση του Κράτους Εθνικής Επιτήρησης στις ΗΠΑ», Jack Balkin
- «Αναθεώρηση του Συντάγματος;», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Μικρό και χρήσιμο Σύνταγμα», Πάσχος Μανδραβέλης
- «Νεκρός ατομικισμός», Λίνα Παπαδοπούλου

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Νέα βιβλία

- ♦ Χ. Χρυσανθάκης, Κ. Σπανού, Χ. Ντουχάνης, Σ. Κτιστάκη, «Η πρόσφατη διοικητική μεταρρύθμιση», εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα

Εκδηλώσεις

- Ημερίδα με τίτλο «Ενίσχυση της ανάπτυξης μέσω μείωσης της γραφειοκρατίας», Πέμπτη 14 Απριλίου 2011, Θεσσαλονίκη

Νέα προγράμματα

- Πρόγραμμα απλούστευσης επιχειρηματικού περιβάλλοντος, Συρία
- Οδηγός Κοινωνικής Διαβούλευσης

www.cecl.gr
Επικοινωνία: centre@cecl.gr

τρόπο αυτό το σώμα μας καθίσταται μετά θάνατον περιουσία του κράτους ή πάντως της «κοινότητας» και των μελών της. Εδώ κρύβεται μία ακόμη αντίθεση μεταξύ διαδικαστικού και ουσιαστικού φιλελευθερισμού: ο πρώτος επιμένει στην ελευθερία του ατόμου να διαθέτει ό,τι του ανήκει, να δωρίζει ή και να πουλά –και εν ζωή; – ή όχι τα όργανά του· ο δεύτερος επιμένει στην ισότητα μέσα στην ελευθερία. Η τελευταία διασφαλίζεται όταν πρωταρχικές ανάγκες (όπως η υγεία και η σωματική ακεραιότητα) διασφαλίζονται πέραν της αγοράς, όταν κανείς βρίσκει χωρίς να αγοράσει και δεν του επιτρέπεται να πουλήσει ζωτικά όργανα.

Το τελευταίο επιχείρημα κατά της νέας ρύθμισης αφορά την ανθρώπινη αξία και αξιοπρέπεια. Τέτοιες «απολαμβάνει» βεβαίως και ο νεκρός, όχι όμως στην έκταση και με το περιεχόμενο που οι αρχές αυτές αναπτύσσουν στην περίπτωση του ζώντος ανθρώπου. Η αφαίρεση των οργάνων, έτσι, μετά θάνατον δεν συνιστά μια τόσο βαριά βλάβη, ώστε να μπορεί να καταφαθεί προσβολή της αξιοπρέπειας του νεκρού. Εξάλλου, η τελευταία συνιστά μια κοινωνική κατασκευή και αν –όπως ισχυρίζονται οι πολέμιοι της ρύθμισης– η δωρεά αποκτήσει κοινωνική αξία, τότε τυχόν εμφανή σημάδια της σε ένα νεκρό σώμα θα προσδίδουν αξία και αξιοπρέπεια και δεν θα αφαιρούν.

Συνεπώς, η στάθμιση μεταξύ της παρέμβασης στην ιδιωτική αυτονομία διά της «εικαζόμενης συναίνεσης» και της διασφάλισης της ζωής και της υγείας δεν μπορεί να ευνοεί έναν στείρο ατομικισμό που επιμένει και μετά θάνατον.

Πηγή: ΕΘΝΟΣ, 01/04/2011

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Νέα βιβλία

- ♦ «Η πρόσφατη διοικητική μεταρρύθμιση. Αναδιάρθρωση της κεντρικής διοίκησης και σύστημα προσλήψεων», Χ. Χρυσανθάκης, Κ. Σπανού, Χ. Ντουχάνης, Σ. Κτιστάκη, πρόλογος-επιμέλεια Χαράλαμπος Χρυσανθάκης, Σειρά: Δίκαιο και δημόσιες πολιτικές, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2011, 180 σελ.

Με σειρά προεδρικών διαταγμάτων και μία πρωθυπουργική απόφαση η Πολιτεία προέβη στη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Νέα βιβλία

- ◆ Χ. Χρυσανθάκης, Κ. Σπανού, Χ. Ντουχάνης, Σ. Κτιστάκη, «Η πρόσφατη διοικητική μεταρρύθμιση», εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα

Εκδηλώσεις

- Ημερίδα με τίτλο «Ενίσχυση της ανάπτυξης μέσω μείωσης της γραφειοκρατίας», Πέμπτη 14 Απριλίου 2011, Θεσσαλονίκη

Νέα προγράμματα

- Πρόγραμμα απλούστευσης επιχειρηματικού περιβάλλοντος, Συρία
- Οδηγός Κοινωνικής Διαβούλευσης

μεταβολή του ονόματος, της διοικητικής διάρθρωσης και των αρμοδιοτήτων σειράς υπουργείων, υποδηλώνοντας την πρόθεσή της να προβεί στη μεταρρύθμιση του ισχύοντος διοικητικού συστήματος. Αντικείμενο της επελθούσας μεταβολής είναι οι κεντρικές υπηρεσίες του κράτους. Επίσης με τον πρόσφατο Ν. 3812/2009 καθιερώθηκε σειρά μεταβολών και τροποποιήσεων που αφορούν το ισχύον σύστημα προσλήψεων στο Δημόσιο. Στον παρόντα τόμο περιλαμβάνονται μελέτες που αναλύουν και αποτιμούν, υπό το πρίσμα του Δημοσίου Δικαίου και της Διοικητικής Επιστήμης, τη σημαντική αυτή μεταρρύθμιση.

Εκδηλώσεις

- **Ημερίδα με τίτλο «Ενίσχυση της ανάπτυξης μέσω μείωσης της γραφειοκρατίας», Πέμπτη 14 Απριλίου 2011, Θεσσαλονίκη**

Το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου διοργανώνει ημερίδα με θέμα «Ενίσχυση της ανάπτυξης μέσω μείωσης της γραφειοκρατίας», στο πλαίσιο του προγράμματος «Μελέτη και εφαρμογή Ανασχεδιασμού Διαδικασιών για τη μείωση των διοικητικών επιβαρύνσεων και του διοικητικού κόστους».

Πέμπτη 14 Απριλίου 2011, ώρα 18:30 μ.μ., Αίθουσα σεμιναρίων του Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης, Τσιμισκή 103, Θεσσαλονίκη

Συντονιστής

Φίλιος Στάγκος, *Γενικός Διευθυντής ΔΕΠΘΕ*

Ομιλητές

Θεοδώρα Τζάκρη, *Υφυπουργός Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης*

Δημήτριος Κίτσιος, *Αναπληρωτής Γενικός Γραμματέας ΑΔΕΔΥ*

Μαρία Μουσμότη, *Εκτελεστική Διευθύντρια του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Νέα βιβλία

- ◆ Χ. Χρυσανθάκης, Κ. Σπανού, Χ. Ντουχάνης, Σ. Κτιστάκη, «Η πρόσφατη διοικητική μεταρρύθμιση», εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα

Εκδηλώσεις

- Ημερίδα με τίτλο «Ενίσχυση της ανάπτυξης μέσω μείωσης της γραφειοκρατίας», Πέμπτη 14 Απριλίου 2011, Θεσσαλονίκη

Νέα προγράμματα

- Πρόγραμμα απλούστευσης επιχειρηματικού περιβάλλοντος, Συρία
- Οδηγός Κοινωνικής Διαβούλευσης

Νέα προγράμματα

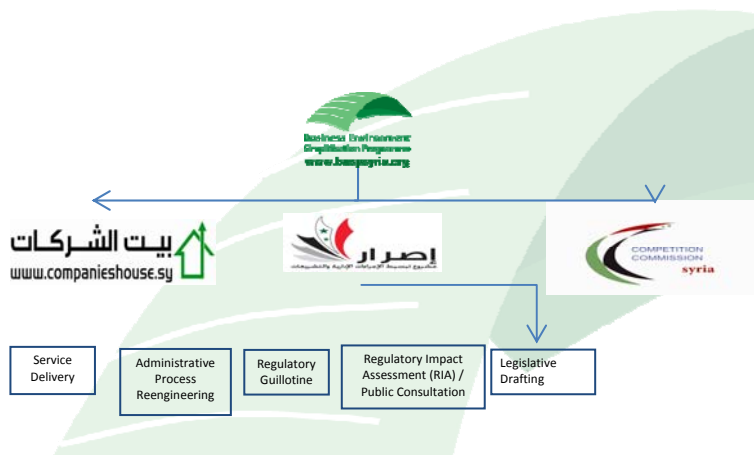
- Πρόγραμμα απλούστευσης επιχειρηματικού περιβάλλοντος, Συρία

Το πρόγραμμα απλούστευσης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος στη Συρία (Business Environment Simplification Programme www.bespsyria.org), έχει τετραετή διάρκεια και χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (EuropeAid). Το έργο υλοποιείται από κοινοπραξία στην οποία μετέχουν το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου (Ελλάδα), η Eurecna sPA (Ιταλία) και η Jakobs and Associates Europe (Ιρλανδία).

Στόχο του προγράμματος αποτελεί η μείωση της γραφειοκρατίας στο επιχειρηματικό περιβάλλον της αποδέκτριας χώρας μέσα από τις ακόλουθες δράσεις:

- Δημιουργία υπηρεσίας μιας στάσης (one-stop-shop) για τις επιχειρήσεις - «Το σπίτι των επιχειρήσεων» (Companies House)
- Πρωτοβουλία για τη Διοικητική Μεταρρύθμιση (ISRAR) που περιλαμβάνει:
  - δράσεις απλούστευσης διοικητικών διαδικασιών που αφορούν τις αδειοδοτήσεις για την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας
  - Εκτίμηση Κανονιστικών Επιπτώσεων για τα νέα νομοθετήματα
  - διενέργεια δημόσιας διαβούλευσης κατά την προετοιμασία των νέων νόμων
  - δημιουργία μιας «κοινότητας» στελεχών στη δημόσια διοίκηση με εξειδίκευση σε θέματα νομοπαρασκευαστικών τεχνικών
- Παροχή υποστήριξης στην Επιτροπή Ανταγωνισμού για την αποτελεσματική λειτουργία της

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Νέα βιβλία

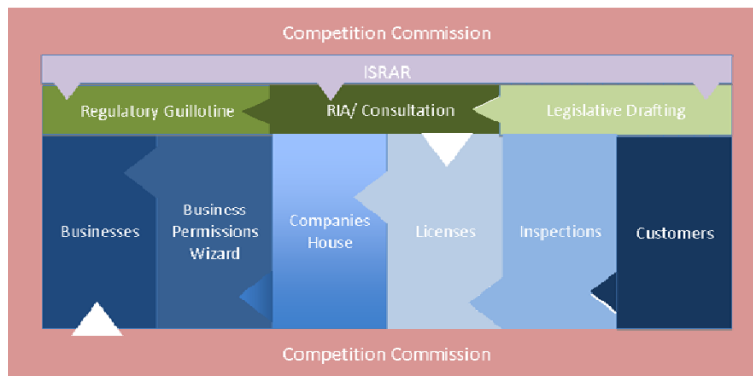
- ◆ Χ. Χρυσανθάκης, Κ. Σπανού, Χ. Ντουχάνης, Σ. Κτιστάκη, «Η πρόσφατη διοικητική μεταρρύθμιση», εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα

Εκδηλώσεις

- Ημερίδα με τίτλο «Ενίσχυση της ανάπτυξης μέσω μείωσης της γραφειοκρατίας», Πέμπτη 14 Απριλίου 2011, Θεσσαλονίκη

Νέα προγράμματα

- Πρόγραμμα απλούστευσης επιχειρηματικού περιβάλλοντος, Συρία
- Οδηγός Κοινωνικής Διαβούλευσης

Κατά τα δυο πρώτα χρόνια υλοποίησης του προγράμματος τέθηκαν ισχυρά θεμέλια για μεταρρυθμίσεις και για τη βιωσιμότητά τους. Το έργο της πενταμελούς τοπικής ομάδας και των διεθνών εμπειρογνομόνων συνεχίζεται προκειμένου μέχρι την ολοκλήρωση του προγράμματος να επιτευχθούν:

- διοικητική ικανότητα των τοπικών φορέων για τη διαχείριση των μεταρρυθμίσεων στον τομέα της απλούστευσης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος
- διαφανής και αποτελεσματική παροχή υπηρεσιών στις επιχειρήσεις
- απλουστευμένες και εναρμονισμένες διοικητικές διαδικασίες για τις επιχειρήσεις
- καλύτερη ποιότητα της νομοθεσίας που αφορά το επιχειρηματικό περιβάλλον

→ Οδηγός Κοινωνικής Διαβούλευσης

Περίοδος: Μάρτιος 2011 – Απρίλιος 2011

Αντικείμενο: Αντικείμενο του έργου αποτελεί η δημιουργία Οδηγού Κοινωνικής Διαβούλευσης για την αναβάθμιση των γνώσεων και των δεξιοτήτων των στελεχών νομαρχιακών τμημάτων της ΑΔΕΔΥ, των ομοσπονδιών και των πρωτοβάθμιων σωματείων εκπροσώπησης εργαζομένων στη δημόσια διοίκηση. Σκοπός του Οδηγού είναι η εμβάθυνση στη λογική και στην ουσία της κοινωνικής διαβούλευσης μέσα από καλές πρακτικές και η επίτευξη διαφάνειας και λογοδοσίας στις δημόσιες πολιτικές, στο πλαίσιο της χρηστής διακυβέρνησης. Ο Οδηγός εστιάζει ιδίως στις βασικές έννοιες της δημόσιας διαβούλευσης, σε μεθόδους, εργαλεία και τεχνικές δημόσιας διαβούλευσης, σε παραδείγματα εφαρμογής σε επιμέρους τομείς της δημόσιας διοίκησης και σε καλές πρακτικές σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Το βιβλίο του μήνα

Νίκος Αλιβιζάτος, «Το Σύνταγμα και οι εχθροί του στη νεοελληνική ιστορία 1800-2010», εκδ. Πόλις

Το βιβλίο του μήνα

Νίκος Αλιβιζάτος, «Το Σύνταγμα και οι εχθροί του στη νεοελληνική ιστορία 1800-2010», εκδόσεις Πόλις, Αθήνα 2011, 723 σελ.

Οι εχθροί του Συντάγματος

(βιβλιοπαρουσίαση από τον Ξ. Κοντιάδη)

Η υπέρβαση της κρίσης προϋποθέτει την κατανόηση των γενεσιουργών της αιτιών. Η ελληνική κρίση δεν προέκυψε βέβαια εν μια νυκτί, ούτε αρκούν για να ξεπεραστεί τα διαδοχικά μνημόνια. Κατ' ουσίαν αποτελεί τμήμα μιας ιστορικής πορείας, με αφετηρία ήδη τα πρώτα βήματα του ελληνικού κράτους και τη διαμάχη μεταξύ «δυτικόστροφων» και «κοινοτιστών», που έκτοτε έλαβε ποικίλες μορφές, όπως η πιο πρόσφατη ανάμεσα σε «εκσυγχρονιστές» και «λαϊκιστές». Είναι εντυπωσιακό πόσοι παραλληλισμοί, συγκρίσεις και αναγωγές μπορούν να γίνουν ανάμεσα στη σημερινή κρίση και σε γεγονότα, παθογένειες ή διλήμματα του παρελθόντος. Οι χρεοκοπίες του 1893 και του 1932, η επίμονη αναζήτηση αντίβαρων απέναντι στις υπερεξουσίες του Βασιλιά, αργότερα του Προέδρου της Δημοκρατίας, σήμερα του πρωθυπουργού, η ένταση μεταξύ δικαστικής και πολιτικής εξουσίας, αποτελούν προβλήματα που παραπέμπουν σε διαχρονικές συζητήσεις, με εξίσου εντασιακούς όρους.

Χρησιμοποιώντας ως ερευνητική βάση τα Συντάγματα που ίσχυσαν από τη γέννηση του ελληνικού κράτους, το νέο βιβλίο του Νίκου Αλιβιζάτου «Το Σύνταγμα και οι εχθροί του» (εκδ. Πόλις, 2011) δεν είναι απλώς μια μελέτη πολιτικής και συνταγματικής ιστορίας, αλλά ένα εγχείρημα εξήγησης της πολιτικής, κοινωνικής και θεσμικής διαδρομής που, μέσα από εθνικούς θριάμβους και καταστροφές, πολιτικούς νεωτερισμούς και διαψεύσεις, κατέληξε στο ιδιότυπο καθεστώς υποτέλειας που βιώνει σήμερα η χώρα.

Το τελικό ερώτημα που θέτει, λοιπόν, ο Αλιβιζάτος είναι τι προκάλεσε ύστερα από 35 χρόνια «υποδειγματικής» λειτουργίας του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος την αναβίωση κάποιων από τους «παλιούς μας δαίμονες» και οδήγησε τη χώρα στα πρόθυρα της καταστροφής.

Ποιοι είναι όμως οι εχθροί του Συντάγματος, άρα και της δημοκρατικής νομιμότητας που αυτό κατοχυρώνει; Ο Αλιβιζάτος απαντάει απερίφραστα ότι πρόκειται για τη «μεγάλη σχολή των πολιτικών μας, που δεν διστάζουν από παλιά να παραβιάσουν το Σύνταγμα για μικροκομματικό όφελος ή να το φορτώσουν με διατάξεις αντικειμενικά ανεφάρμοστες, για να ξεγελάσουν τον κόσμο και ενδεχομένως τη συνείδησή τους».

Η φαινομενική τήρηση της συνταγματικής τάξης μετά την

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Το βιβλίο του μήνα

Νίκος Αλιβιζάτος, «Το Σύνταγμα και οι εχθροί του στη νεοελληνική ιστορία 1800-2010»

www.cecl.gr
Επικοινωνία: centre@cecl.gr

αποκατάσταση της δημοκρατίας το 1974 εμφανίζεται εξίσου επικίνδυνη, αφού στην πράξη η ελληνική Πολιτεία χαρακτηρίζεται από σημαντικές αποκλίσεις ανάμεσα στη θεσμικά ηθελημένη και την πραγματική λειτουργία του κράτους και των πολιτικών κομμάτων. Γι' αυτές τις αποκλίσεις ασφαλώς η πολιτική τάξη φέρει το μεγαλύτερο μερίδιο ευθύνης.

Αν υπάρχει μια κρίσιμη διαφορά ανάμεσα στις παρελθούσες περιόδους κρίσης και τη σημερινή, αυτή εντοπίζεται στη μεταβολή της κυριαρχίας των εθνικών κρατών σε συνθήκες παγκοσμιοποίησης και στη συγκρότηση υπερεθνικών οργανισμών που οργανώνουν παράλληλες συνταγματικές τάξεις. Το πρόβλημα δεν περιορίζεται συνεπώς στο αν η χώρα θα κατορθώσει να μειώσει το δημοσιονομικό έλλειμμα και το δημόσιο χρέος, αλλά αν θα επιτύχει να προσαρμόσει την οικονομία, το κράτος και τους θεσμούς της στα νέα δεδομένα, τηρώντας ταυτόχρονα τις συνταγματικές εγγυήσεις του δημοκρατικού και κοινωνικού κράτους δικαίου και συμμετέχοντας επί ίσοις όροις στη διαμόρφωση των συμπολιτειακών, υπερεθνικών μορφωμάτων του σύγχρονου κόσμου.

Πηγή: ΕΘΝΟΣ, 29/3/2011